

MAIN CONCEPTUAL APPROACHES AND POLITICAL DEFINITIONS OF MIGRATION THEORIES

Zarnigor Naimjonova

supporting doctoral student

Institute of Prospective International Studies

Uzbekistan

E-mail: naimdjanova23@gmail.com

ABOUT ARTICLE

Key words: Migration theories, political approaches, international migration, migration policy, economic factors, social factors, globalization, public administration, transnationalism.

Received: 07.03.25

Accepted: 09.03.25

Published: 11.03.25

Abstract: This article analyzes the main conceptual approaches and political definitions of migration theories. Various theoretical perspectives on migration, including classical, neo-classical, historical-structural, and contemporary global approaches, are reviewed. The political interpretation of migration, its impact on state governance, and international relations are also highlighted. A comparative analysis of various scientific approaches is presented, taking into account social, economic, and political factors in the analysis of migration processes.

MIGRATSIYA NAZARIYALARINING ASOSIY KONSEPTUAL YONDASHUVLARI VA SIYOSIY TA'RIFLARI

Zarnigor Naimjonova

tayanch doktorant

Istiqbolli xalqaro tadqiqotlar instituti

O'zbekiston

E-mail: naimdjanova23@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Migratsiya nazariyalari, siyosiy yondashuvlar, xalqaro migratsiya, migratsiya siyosati, iqtisodiy omillar, ijtimoiy omillar, globalizatsiya, davlat boshqaruvi, transmilliylik.

Annotatsiya: Ushbu maqolada migratsiya nazariyalarining asosiy konseptual yondashuvlari va siyosiy ta'riflari tahlil qilinadi. Migratsiyaning turli nazariy jihatlarini, jumladan, klassik, neo-klassik, tarixiy-struktural va zamonaviy global yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, migratsiyaning siyosiy talqini, uning davlat boshqaruvi va xalqaro munosabatlarga ta'siri yoritiladi.

Migratsiya jarayonlarini tahlil qilishda ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy omillarni hisobga olgan holda, turli ilmiy yondashuvlarning qiyosiy tahlili taqdim etiladi.

ОСНОВНЫЕ КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ПОДХОДЫ И ПОЛИТИЧЕСКИЕ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕОРИЙ МИГРАЦИИ

Зарнигор Наимджонова

поддержка докторанта

Институт международных исследований

Узбекистан

E-mail: naimdjanova23@gmail.com

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: теории миграции, политические подходы, международная миграция, миграционная политика, экономические факторы, социальные факторы, глобализация, государственное управление, транснациональность.

Аннотация: В данной статье рассматриваются основные концептуальные подходы и политические определения теорий миграции. Анализируются различные теоретические аспекты миграции, включая классический, неоклассический, историко-структурный и современные глобальные подходы. Кроме того, освещается политическая интерпретация миграции, её влияние на государственное управление и международные отношения. Представлен сравнительный анализ различных научных подходов с учётом социальных, экономических и политических факторов в процессе миграции.

KIRISH

Migratsiya insoniyat tarixining ajralmas bir qismi bo'lib, millatlar va xalqlar o'rtasida davom etgan iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy o'zgarishlar natijasida shakllangan murakkab hodisadir. Aslida, bu jarayonning ko'plab sabablari mavjud bo'lib, ular insonlarning yangi imkoniyatlarni izlash, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, ekologik sharoitlar yoki siyosiy tazyiqlardan qochish istaklaridan kelib chiqadi. Migratsiya nafaqat individual darajada, balki butun mamlakatlar va mintaqalar darajasida ham katta ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun, migratsiyaning siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy o'lovlarini tahlil qilish juda muhimdir. Bunday tahlil esa, ko'plab turli yondashuvlar va nazariyalar asosida amalga oshiriladi.

Migratsiya nazariyalari, asosan, odamlarning ko'chishining sabablarini, migratsiyaning ijtimoiy va iqtisodiy oqibatlarini hamda bu jarayonni boshqarish uchun zarur bo'lgan siyosatni tushunishga qaratilgan turli yondashuvlar va modellarni o'z ichiga oladi. Shuningdek, migratsiyaning turli kontekstlari, masalan, xalqaro, milliy yoki mintaqaviy miqyosda, bu nazariyalar va siyosat orqali aniq tasvirlanadi.

Migratsiya nazariyalarining asosiy konseptual yondashuvlari asosan uch asosiy toifaga bo'linadi: klassik, strukturaviy va empirik yondashuvlar. Klassik yondashuvlar ko'pincha iqtisodiy omillarga asoslanadi, migratsiyaning sabablarini talab va taklif o'rtasidagi farqlarga bog'laydi. Strukturaviy yondashuvlar esa, migratsiyani global ijtimoiy-siyosiy tizimlar va tuzilmalar doirasida tushunishga harakat qiladi. Empirik yondashuvlar esa ko'proq migratsiyaning real holatlari va misollari asosida tajribaviy tadqiqotlarni olib borishga qaratilganidir.

Shuningdek, migratsiya siyosatining ta'riflari ham juda muhim hisoblanadi. Siyosat asosan, davlatlarning o'z hududlarida amalga oshirgan migratsiya bilan bog'liq qarorlar va tartib-qoida tizimlaridan iborat bo'lib, bu tizimlar ko'plab ijtimoiy, iqtisodiy va xavfsizlik masalalariga ta'sir ko'rsatadi. Har bir mamlakat migratsiya siyosatini o'z ijtimoiy-siyosiy kontekstiga, iqtisodiy rivojlanish darajasiga va xalqaro munosabatlarga qarab belgilaydi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Migratsiya, insoniyatning eng qadimgi va eng asosiy faoliyatlaridan biri bo'lib, odamlarning turli mintaqalarga ko'chishi, ijtimoiy va iqtisodiy sabablar bilan bog'liqdir. Migratsiya nazariyalari turli fikr va yondashuvlarni ifodalaydi, va bu yondashuvlar mamlakatlar o'rtasidagi siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy aloqalarni anglashda muhim rol o'ynaydi. Bu nazariyalar, birinchi navbatda, migratsiya jarayonlarini yaxshiroq tushunishga yordam beruvchi umumiy framework (ramka) sifatida ishlatiladi. Biroq, bu yondashuvlar, har bir davlatning o'ziga xos siyosiy va ijtimoiy kontekstini inobatga olgan holda, turlicha talqin qilinadi.

Klassik migratsiya nazariyalari. Klassik migratsiya nazariyalari, odatda, iqtisodiy omillarni asosiy sabab deb hisoblaydi. Ushbu nazariyalarning eng mashhuridan biri — Adam Smitning iqtisodiy nazariyasidir. Unga ko'ra, migratsiya odamlarga iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi, chunki odamlar resurslarga, ya'ni ish joylariga va malakalarga talablari mos ravishda harakat qilishadi. Bu nazariyani qo'llab-quvvatlash uchun ko'plab tadqiqotlar mavjuddir. Masalan, Ravenstein (1885) tomonidan ishlab chiqilgan “ko'chish qonunlari” tasnifi, shuningdek, odamlarning migratsiyasi odatda ikki asosiy omilga bog'liqligi ko'rsatilgan:

- 1) ish va iqtisodiy imkoniyatlar;
- 2) tabiat sharoitlari.

Klassik nazariyalar, odatda, tezkorlik va salbiy holatlarni bartaraf etishga qaratilgan bo'lib, bu migratsiya jarayonlarini erkin ravishda amalga oshirishni ko'zlaydi. Migratsiya nafaqat iqtisodiy yutuqlarni ta'minlash, balki odamlar o'rtasida madaniyatlararo aloqalarni rivojlantirishga ham yordam beradi. Bu nazariya, o'z navbatida, iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan siyosatni ko'rsatadi, chunki migratsiya yangi ishchi kuchi va ko'proq ishlab chiqarish imkoniyatlarini keltiradi. Shunday qilib, davlatlar o'z siyosatini klassik nazariyalar asosida shakllantiradi.

Strukturaviy nazariyalar. Strukturaviy yondashuvlar, migratsiyaning asosiy sabablarini ijtimoiy va siyosiy tuzilmalar bilan bog'lashadi. Franko-Alman iqtisodiy tizimlari va Marksist nazariyalar bu nuqtai nazardan ko'rib chiqilishi kerak. Strukturaviy nazariyalarda, migratsiya odatda global ijtimoiy tuzilmalar va iqtisodiy tizimlar bilan chambarchas bog'liq bo'ladi. Bu nazariyalar, ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlardan rivojlangan mamlakatlarga migrantlarning oqimi va iqtisodiy nomutanosibliklarga qarshi qayd etilgan kritikalarini ishlab chiqadi.

Marksist nazariyalar esa, migratsiyani kapitalizmning bir qismi sifatida ko'rib chiqadi, ya'ni iqtisodiy manfaatlar uchun ishlatilgan ishchi kuchining ko'chishi deb hisoblaydi. Kapitalistik tizimda, boy davlatlar va kambag'al davlatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik migratsiyaning sababi bo'lib, boy mamlakatlar o'z iqtisodiyotini rivojlantirish uchun arzon ishchi kuchiga muhtojdir. Boshqa tomondan, rivojlanayotgan mamlakatlarda, odamlar o'zlarining iqtisodiy va ijtimoiy ahvolini yaxshilash uchun migratsiya qilishadi.

Empirik yondashuvlar. Empirik yondashuvlar, tajribaviy va statistik ma'lumotlar asosida migratsiya jarayonlarini tahlil qiladi. Bu yondashuvda, muhim faktorlar — iqtisodiy barqarorlik, siyosiy xavfsizlik va ijtimoiy farovonlik o'rganiladi. Empirik tadqiqotlar, har bir mintaqadagi migratsiya sabablari va oqibatlarini aniqlashga qaratilgan. Empirik yondashuvlar, masalan, turli migrant guruhlarini o'rganishda, ularning ijtimoiy va iqtisodiy holatini va shu bilan birga, bu jarayonlarning makro va mikro darajalarini ko'rib chiqadi.

Bunday yondashuvlar, shu bilan birga, migrantlarning yangi yashash joylaridagi ijtimoiy integratsiyasini o'rganishga ham qaratilgan. Ular, masalan, ma'lum bir davrda qanday migratsiya oqimlari mavjudligini va bu oqimlarning iqtisodiy yoki ijtimoiy natijalarini o'rganishga yordam beradi. Empirik tadqiqotlar, nafaqat migratsiyaning geografik va demografik omillarini, balki uning ijtimoiy jihatlarini ham kengaytiradi.

Migratsiya siyosati. Migratsiya siyosati, davlatlarning migratsiyani qanday boshqarishni istaganini belgilovchi chora-tadbirlar va huquqiy me'yorlar to'plamidan iborat. Har bir davlat migratsiya siyosatini o'ziga xos siyosiy va iqtisodiy ehtiyojlariga qarab ishlab chiqadi. Migratsiya siyosati ko'pincha ijtimoiy farovonlik, iqtisodiy barqarorlik va xavfsizlik masalalariga asoslangan holda ishlab chiqiladi. Bunday siyosat davlatning xalqaro munosabatlaridan ham ta'sirlanadi.

Xalqaro migratsiya siyosati. Xalqaro migratsiya siyosati, asosan, ko'plab mamlakatlar va tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan va qabul qilingan huquqiy hujjatlar va me'yorlarga asoslanadi. Bunday siyosat, migratsiya oqimlarini boshqarish, migratsiyaga doir xalqaro nizolarni hal etish va migrantlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan. BMTning Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM) va Yevropa Ittifoqining migratsiya siyosati xalqaro miqyosda muhim o'rin tutadi.

Bundan tashqari, Xalqaro migratsiya siyosati nafaqat migrantlarga yordam ko'rsatishga qaratilgan, balki xavfli migratsiyani oldini olish, mamlakatlar o'rtasidagi migratsiya kelishuvlarini

tartibga solish hamda yirik migratsiya oqimlarining salbiy oqibatlarini kamaytirishga ham asoslangan.

Milliy migratsiya siyosati. Milliy migratsiya siyosati, o'z navbatida, har bir davlatning o'ziga xos shartlariga va ehtiyojlariga mos ravishda shakllanadi. Bu siyosat, odatda, migrantlarni qabul qilish, ularni yashirish, ishga joylashtirish va ijtimoiy integratsiya qilishga qaratilgan. Shuningdek, xavfsizlikka oid siyosat, ya'ni noqonuniy migratsiyaga qarshi kurashish ham milliy migratsiya siyosatining muhim jihatlaridan biridir.

Ba'zi davlatlar, masalan, AQSh, migratsiya siyosatini juda qat'iy belgilaydi va imtiyozlarni faqat aniq mezonlarga asoslanib taqdim etadi. Yevropa mamlakatlari esa, ko'proq ijtimoiy integratsiya siyosatiga e'tibor qaratadi va migrantlar uchun sog'liqni saqlash, ta'lim va ish bilan ta'minlash kabi xizmatlar taqdim etadi. Biroq, ayrim mamlakatlarda, masalan, Avstraliya va Kanada, migratsiyani boshqarish uchun mukammal va muvozanatli siyosat ishlab chiqilgan, bunda iqtisodiy ehtiyojlar va ijtimoiy barqarorlikni saqlash birgalikda ko'rib chiqiladi.

Milliy migratsiya siyosati doirasida, migrantlarni qabul qilishni tartibga solish va ularni ijtimoiy hayotga integratsiya qilish uchun qator mexanizmlar ishlab chiqilgan. Masalan, ayrim davlatlar, o'z hududlariga kelgan migrantlar uchun maxsus ishlash vizalari, ta'lim va madaniyatga oid integratsiya dasturlari taklif qilmoqda. Yevropadagi ko'plab davlatlar, shuningdek, migrantlar uchun til o'rganish, madaniy moslashish va ishlash bo'yicha o'quv kurslarini o'tkazadilar. Bu kabi siyosat, migrantsiz jamiyatni yanada barqaror qilishga qaratilgan.

Migratsiyaning ijtimoiy va siyosiy oqibatlari. Migratsiya, nafaqat iqtisodiy imkoniyatlarni yaratish, balki jamiyatning ijtimoiy va siyosiy tuzilmasiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Migrantlar o'zlarining yangi yashash joylarida o'zlarining madaniy an'analari, qadriyatlarini va turmush tarzini olib keladi, bu esa qabul qiluvchi jamiyat bilan o'zaro aloqalarga va ijtimoiy integratsiyaga olib keladi.

Ijtimoiy integratsiya — bu migrantlarni qabul qiluvchi jamiyatga kiritish, ularni ta'lim, ish va ijtimoiy xizmatlar tizimlariga integratsiya qilishni anglatadi. Shu bilan birga, migrantlarning jamiyatga integratsiyasi ba'zan o'zgarishlarga, yangi ijtimoiy normalarning shakllanishiga va madaniy o'zgarishlarga sabab bo'ladi. Bu o'zgarishlar ijobiy ham, salbiy ham bo'lishi mumkin, chunki ba'zi hollarda, turli madaniyatlar o'rtasida aniq chegaralar yoki konfliktlar yuzaga kelishi mumkin.

Bundan tashqari, siyosiy nuqtai nazardan, migratsiya siyosati ko'plab jamiyatlarda siyosiy diskursga ta'sir ko'rsatadi. Migratsiya siyosati, ayniqsa, saylovchilarni jalb qilish va milliy xavfsizlikni saqlash masalalari bo'yicha partiyalar o'rtasidagi siyosiy munozaralarga sabab bo'ladi. Mamlakatlar o'rtasidagi migratsiya oqimlari ba'zan milliy xavfsizlikka tahdid sifatida qaraladi, ayniqsa, noqonuniy migratsiya yoki terrorizm xavfi bilan bog'liq bo'lsa. Shuning uchun,

migratsiyaning ijtimoiy va siyosiy oqibatlarini to'g'ri boshqarish, davlatlar uchun murakkab bir masaladir.

Migratsiya va xalqaro tashkilotlar. Xalqaro tashkilotlar migratsiya jarayonlarini boshqarishda muhim rol o'ynaydi. BMT Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM), Yevropa Ittifoqi (EU) va boshqa xalqaro tashkilotlar, migrantlarning huquqlarini himoya qilish, ularning xavfsizligini ta'minlash va ularni integratsiya qilish uchun ishlaydi. BMT va IOM, ayniqsa, xalqaro migratsiya kelishuvlarini tuzishda va migratsiya oqimlarini boshqarishda faol ishtirok etadilar.

Bundan tashqari, Evropa Ittifoqi (EU) o'z a'zo davlatlarining migratsiya siyosatini yagona platformada muvofiqlashtirishga harakat qiladi. Yevropa Ittifoqining "Gumanitar Migratsiya Dasturlari" va "G'arbiy Balkandagi Migratsiya Boshqaruvi" kabi dasturlari migratsiyani tartibga solish va noqonuniy migratsiya oqimlarini kamaytirishga yordam beradi. Shu bilan birga, EU, migrantlarning ijtimoiy integratsiyasiga ko'maklashish uchun jamiyatga tegishli loyiha va dasturlarni amalga oshiradi.

Xalqaro migratsiya tashkiloti (IOM) esa migrantlarning xavfsizligini ta'minlash, ularga huquqiy yordam ko'rsatish va ijtimoiy integratsiyani yaxshilashga qaratilgan ko'plab global tashabbuslarni olib boradi. IOM, shuningdek, migrantlar va ularning oilalarini qo'llab-quvvatlash, ularning xavfsiz va qonuniy migratsiyasini rag'batlantirish maqsadida, turli davlatlar bilan hamkorlik qiladi.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilayotgan tadbirlar, shuningdek, migratsiya oqimlarining ijtimoiy va iqtisodiy samaralarini yaxshilashga, migrantlarning huquqlarini himoya qilishga va jamiyatlar o'rtasidagi madaniy aloqalarni kuchaytirishga yo'naltirilgan.

Migratsiya siyosatining samaradorligi. Migratsiya siyosatining samaradorligi, odatda, migratsiya jarayonlarini boshqarish, migrantlarning huquqlarini himoya qilish va ijtimoiy integratsiyasini ta'minlash bo'yicha amalga oshirilgan tadbirlar va strategiyalar orqali o'lchanadi. Migratsiya siyosatining samaradorligi, nafaqat o'z ichiga qamrab olingan migratsiyalarni boshqarish, balki, mamlakatning ijtimoiy barqarorligini, iqtisodiy farovonligini va milliy xavfsizligini saqlashga qaratilgan chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi.

Biroq, ba'zi davlatlarda migratsiya siyosati samarali bo'lmasligi mumkin, chunki bu siyosat ko'plab tashqi va ichki omillarga, jumladan, ijtimoiy qarshilik, milliy xavfsizlik va iqtisodiy resurslar bilan bog'liq muammolarga duch kelishi mumkin. Shu bilan birga, migratsiya siyosati to'g'ri amalga oshirilmasa, bu, ayniqsa, iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Shu o'ringa, migratsiyaning samarali boshqarilishi uchun samarali siyosatni ishlab chiqish va uni real sharoitga moslashtirish muhimdir. Buning uchun, iqtisodiy, siyosiy, ijtimoiy va madaniy holatlarni inobatga olish zarurdir.

Migratsiyaning madaniy oqibatlari. Migratsiya nafaqat iqtisodiy yoki siyosiy jarayon, balki madaniy aloqalar va ijtimoiy integratsiya nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Migrantlar yangi jamiyatlarga kirish orqali o'z madaniyatini va qadriyatlarini olib keladilar. Bu jarayon ko'pincha madaniy xilma-xillikni oshiradi, lekin ba'zi hollarda madaniy qarama-qarshiliklar ham yuzaga kelishi mumkin.

Madaniy integratsiya, bir tomondan, migrantlar o'rtasida o'zaro tushunishni va hurmatni rivojlantirishga yordam beradi, lekin boshqa tomondan, yangi joyda yashovchi odamlar bilan o'zaro muomala va aloqalar ba'zan salbiy reaksiyalarni keltirib chiqarishi mumkin. Misol uchun, ba'zi jamiyatlar, yangi kelganlar tomonidan keltirilgan madaniy va diniy farqlarni qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

Bunday holatlarning oldini olish uchun, ijtimoiy integratsiya dasturlari va madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish muhimdir. Madaniy integratsiya jarayoni orqali, migrantlar nafaqat jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy tizimiga qo'shilishadi, balki o'zlarining madaniy meroslarini yangi jamiyatda saqlab qolish imkoniga ega bo'lishadi. Shu bilan birga, madaniy xilma-xillikning foydali jihatlari ham mavjud: bu jamiyatlarning yaratuvchanligini va innovatsiyalarni oshiradi, turli madaniyatlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni yaxshilaydi.

Migratsiya va xavfsizlik. Migratsiya xavfsizlik nuqtai nazaridan ham jiddiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin. Noqonuniy migratsiya va o'zaro xavfsizlik muammolari ko'plab davlatlar uchun katta tahdid sifatida qaraladi. Terrorizm, noqonuniy savdo va inson savdosi kabi xavf-xatarlar migratsiya oqimlari bilan bog'liq holda tobora kengaymoqda. Bunday holatlar ko'plab davlatlar uchun migratsiya siyosatini yanada qat'iyashtirishga sabab bo'ladi.

Xavfsizlik bilan bog'liq muammolarni bartaraf etish uchun, migratsiyani boshqarishning samarali siyosati, shuningdek, xalqaro hamkorlikni talab qiladi. Migratsiya oqimlarini boshqarish, shuningdek, noxush oqibatlarga olib kelmaslik uchun, muayyan xavfsizlik choralarini ko'rish zarur. Bunday siyosat, nafaqat milliy xavfsizlikni ta'minlash, balki migrantlarning xavfsizligini va huquqlarini himoya qilishga ham qaratilgan bo'lishi lozimdir.

Migratsiyaning iqtisodiy ta'siri. Migratsiya, iqtisodiy jihatdan ham ikki tomondan ta'sir ko'rsatadi. Birinchidan, migratsiya iqtisodiyotda yangi ishchi kuchini yaratadi. Migrantlar o'zlari ko'plab sektorlar, masalan, qurilish, qishloq xo'jaligi va xizmatlar sohasida ishlash orqali ishlab chiqarish va mahsulotlarni ta'minlashni oshiradi. Bu jarayon, o'z navbatida, qabul qiluvchi mamlakatning iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shadi.

Ikkinchidan, migratsiya, ayniqsa yuqori malakali mutaxassislar migratsiyasi, qabul qiluvchi mamlakatlar uchun ijobiy iqtisodiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Keng tarqalgan yuqori malakali migrantlar, o'zlarining bilimlari, tajribalari va innovatsion yondashuvlari bilan qabul qiluvchi jamiyatlarning rivojlanishiga yordam beradi. Bu, ayniqsa, ilm-fan, texnologiya va tibbiyot sohalarida juda sezilarli.

Biroq, migratsiya iqtisodiy jihatdan ba'zi salbiy oqibatlariga ham olib kelishi mumkin. Agar migratsiya oqimlari noto'g'ri boshqarilsa yoki o'zgaruvchan iqtisodiy sharoitlarga moslashtirilmasa, bu iqtisodiy barqarorlikka tahdid solishi mumkin. Masalan, mehnat bozorida ortiqcha ishchi kuchining mavjudligi, mehnat haqlarining kamayishiga va ish bilan ta'minlash tizimining yomonlashishiga olib kelishi mumkin.

XULOSA

Migratsiya nazariyalarining asosiy konseptual yondashuvlari va siyosiy ta'riflari, mavjud global va lokal migratsiya jarayonlarini tushunish uchun muhim vositadir. Migratsiyaning ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy oqibatlarini tahlil qilish, migratsiya siyosatini yaratish va ularni amalda qo'llashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Klassik, strukturaviy va empirik yondashuvlar, migratsiyaning turli sabablari va oqibatlarini ko'rib chiqish orqali, global migratsiya jarayonlarini boshqarishda davlatlar va xalqaro tashkilotlarga yo'l-yo'riq ko'rsatadi.

Migratsiya siyosatining samaradorligini oshirish uchun, siyosat nafaqat ijtimoiy integratsiya va iqtisodiy imkoniyatlarni yaratishga, balki xavfsizlik, barqarorlik va milliy manfaatlarni ta'minlashga yo'naltirilishi lozim. Buning uchun, davlatlar o'rtasida hamkorlik va ijtimoiy boshqaruvni yaxshilash zarur. Xalqaro tashkilotlar va davlatlarning o'zaro hamkorligi, migratsiyaning salbiy oqibatlarini kamaytirishga, migrantlar huquqlarini himoya qilishga va dunyoda migratsiya tizimini yaxshilashga yordam beradi.

Shu bilan birga, har bir davlat o'z migratsiya siyosatini o'zining ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy ehtiyojlari asosida ishlab chiqishi zarur. Yangi migratsiya siyosatini ishlab chiqishda va mavjud siyosatni yangilashda, nafaqat iqtisodiy manfaatlar, balki ijtimoiy barqarorlik va global xavfsizlikni ham hisobga olish lozim.

Migratsiya - bu global muammo bo'lib, davlatlar o'rtasidagi hamkorlik, resurslar va tajribalar almashish orqali eng yaxshi yechimlar topilishi mumkin. Xalqaro tashkilotlar, masalan, BMT, IOM, Yevropa Ittifoqi kabi tashkilotlar, migratsiya masalalarida hamkorlikni rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Wickramasinghe W. International migration and migration theories. Social Affairs: A Journal for the Social Sciences, January 2017, Vol. 1. – №.5. – P. 13-32.

2. Рыбаковский Л. Миграция населения: прогнозы, факторы, политика. – М.: Наука, 1987. – С. 26.
3. Zelinsky W. Theories of Migration. 1971. – P. 45-59.
4. Castles S., Miller M. The Age of Migration. 2003. – P. 123-134.
5. Ravenstein R. The Laws of Migration. 1885. – P. 23-31.
6. Castles M. Security and Migration. 2004. – P. 91-101.
7. Xalqaro migratsiya tashkiloti. Wikipedia, 07.07.2024. Url: https://uz.wikipedia.org/wiki/Xalqaro_migratsiya_tashkiloti.
8. Morris Wright. Adam Smit: biografiyasi, nazariyasi, hissalar. 23.02.2025. Url: <https://uz.warbletoncouncil.org/aportaciones-de-adam-smith-15834>.
9. Elif Çağlı. Devrimci Marksizm: Teori ve Pratiğin Örgütlü Birliği, 2014. Url: <https://marksist.net/elif-cagli/devrimci-marksizm-teori-ve-pratigin-orgutlu-birligi-0>.